

KADININ (T)ADI YOK

Eylem ÖLMEZOĞLU POYRAZ

15

Bu yazıya "herşey ne kadar da sıkıcı" makro analizimle başlamazsam olmaz. Haberlerden, siyasetçilerden, televizyondan gına geldi. Beleşe Truman Show' da oynuyorum ama parayı Jim Carrey götürüyor gibi hissediyorum. Şu siyasetçi ne demiş, burada ne yazmış, gündemde ne varmış, sinemaya ne gelmiş diye merakla beklemeyi bıraktım. Bizi kim kuruyor, kim oyna-

tıyor, neler olup bitiyor diye anlamadan ömrümün yarısının geçtiğine mi yanayım, ya ömrümü tamamladıysam diye mi hayıflanayım bilemedim.

Oysa biz eskiden, misal üniversitedeyken, güzel müzik dinlerdik, az yerdik, parasız çok güzel gezerdik, çok konuşur, çok gülerdik. Sonra mezun olduk, işlere girdik çıktık, bize bir haller oldu. Hevesimiz gitti,

renkler gitti, çoşkumuz heyecanımız kayboldu. Kurulmuş bir sistem var, dahil olduydun olmadıydın derken bütün tadımız kaçtı. Ya devir bozuldu ya da bizi bişeyler bozdu. Aslında bu "devir bozuldu" işi Orhun Yazıtlarında bile var. Orta Asya' dan baksan 1300 yıllık distörşın ama ben bozulma işinin neolitik dönemde başladığını düşünüyorum. Düzen o zaman bozuldu da biz biraz

geç fark ettik. Ezcümle, biz erkeklere bu oyunu vermeyecektik arkadaş, anaerikil bacierkil hayata devam edecektik.

Düzen bozulmasa ne olurdu bulabilir miyiz? Takdir edersiniz ki 2,5 milyon yılın hesabını sormaya kalkışıyorum, zorlanırsam defansa gelin. Öncelikle çağlara bakıcaz ki bu çağ işleri çok karışık; bunun paleolitiği var, mezolitiği var, neolitiği var, eskisi, ortası, yenisi, var da var. Ben en az paleolitik dönemi seviyorum. Aksi gibi en uzun da bu sürüyor, M.Ö. 2 milyon yılında bir başlıyor M.Ö. 12 bin yılına kadar. Onca yıl taş yontmakla geçer mi? Bu homoerectus resmen tembelliğin dibi, düşünün ki hızını yüzde 0,1 bile artırsaydı şimdi paralel evrende 2 bin yıl sonrasındaydık. Ama sorsan o da haklı, ömrü 20-25 yıl, bir şey icat etse; icat ettiğini fark edene kadar tahtalı köyü boylayacak, ki tahtalı köy daha icat edilmedi. Dil de bilmiyorlar, konuşabilselerdi acaba kadın erkeğe "sen bugün ava git, ben de bir ortalığı topluyayım" mı derdi? Yok artık, bana avcı & toplayıcı toplum böyle ortaya çıktı de-dirtemezsiniz, kimse sabrımızı sinamasın!

Yıllar yılları kovaladı, gel zaman git zaman bizim homoerectus evrile çevrile oldu mu sana homoneandertal, o da kesmedi serpilip beyin attı derken hoop homosapien oluverdi. Sayılı yüz yıl çabuk geçermiş, geldik mezolitik döneme. Artık devir değişti, e tabi homosapien de değişti. Sene

o sırada kadın kahramanız ortaya çıktı ve ilk atasözünü söyledi "sakla samanı gelir zamanı". Olaya el atan kadının toplayıp sakladıklarıyla açların karınlarını doyurdu. "Mum kalmak" deyimini ilk kez kullanan homosapienoğlu, ekonomik güce ulaşan kadına toplum içinde saygın bir yer verdi. Kadınlar söz söyleme hakkı, karar verme hakkı gibi pek çok şey kazandı. İşin aslı, bir kere kadın doğurgandı ve bu yapısıyla toplulukta önemli yeri vardı. Erkek her zaman et getiremiyordu, kadın topladıklarıyla ve biriktirdikleriyle açlık sorununu çözüyordu.

Ay resmen anaeriklik! Hastasıyım bu dönemin. O da ne, yoksa Tanrıça mı oluyoruz demeye kalmadan Engels lafa girer; "kadının tanrıçılığı onun toplumdaki yeri ile ilgilidir, toplumdaki yeri ise ekonomide üstlendiği rolle ilgili". Kalpsiz Engels işi hep maddiyata döküyor, bozuluyorum. Ankara'da Medeniyetler Müzesi'nde gezerken çağlar ve dönemler arasındaki geçişi çok iyi fark edebiliyor insan, birden Tanrıça heykelleri meydana çıkmaya başlıyor. Sevilesi bir çağ, gitsen gidilir, kalsan kalınır. Hem daha özel

olmuş M.Ö. 12 binle 6bin arası, neredeyse barbar olacağız eli kulağında. Yeryüzü ısındı, iklim yumuşadı, tabiri caizse ilk karpuz kabuğu denize düştü. Ormanlar oluştu, tabi doğum kontrolü yok, nüfus artıyor, avcılık yetersiz kaldı, çocuklar kulübelerde açlıktan inim inim iniyorlardı... ki tam

mülkiyette yok, herkes uzun evlerde yuvarlanıp gidiyor komün komün. Yok ben illa ayrı eve çıkacam diyeni klandakiler dövüyor falan. Bu uzun evlerden Çatalhöyük' te var, fırsatı olanlar gidip görmeli.

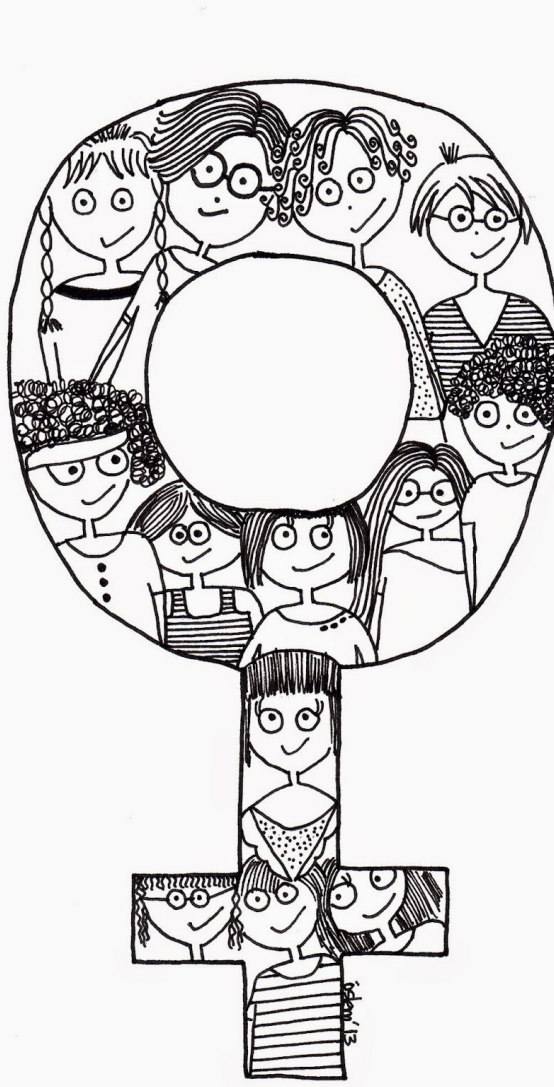
Anaerkil sistem sürüp gitseydi ne olurdu diye düşünürken sanki hepimiz İskitli Amazon kadınları olarak at üstünde gezermişiz gibi bir şey canlanıyor zihnimde. O kadar yol at üstünde gelinir mi, elbet bulurduk bir araç diyorum ama nasıl bir şey olurdu bilemiyorum. İnsan somut bir dünya varken "bu dünya alt üst olsa nasıl olurdu" diye canlandırmakta zorlanıyor. Ben değil NASA bile canlandıramamış ki 1977 yılında uzaya gönderilen Voyager 1' in üzerine 'olur da bir uzaylıyla karşılaşsaksak' diye kadın ve erkek resmi çizmişler. Bu aslında insan evladının kendisini bir uzaylıya anlatırken ilk aklına gelenin ne olduğunu gösteren acıklı bir hikaye ben- ce, uzaylıların cinsiyet kavramı olduğunu nerden biliyoruz ki. Kosmozu kendi dünyamızın kalıplarında görme alışkanlığımız en yaratıcı bilim kurgu filmlerinde bile temel klişe.

Başka bir dünya tahayyülü, "başka" nın neler olabileceğine dair ne kadar alternatif üretebileceğimizle ilgilidir. Bu alternatifleri üretebilme- mizde; zihnimizle, düşünce

başka olmayacaktır. Belki de bu yüzden bir çoğumuz için en kolay "evrende kusursuz bir denge var" sözüne sırtımızı yaslamak. Peki ya evren kusurluysa? Kusursuz fizik, kusursuz araba, kusursuz hayat, kusursuz erkek ve kusursuz kadın tariflerimiz hep bizim kusurlu bakış açımızın mahsulüyse?

Gelelim asıl meselemize; anaerkil sistem kalsaydı ya da ataerkil sistem hiç olmasaydı diye hayal etmeye çalışıyoruz. İçinde bulunduğumuz dünya şartlarında başka bir dünyayı nasıl hayal edebiliriz; evler, okullar olur muydu; yöneticiler, ordular, ülkeler, sınırlar, meslekler, diller nasıl olurdu soruları oldukça kazık sorular, kabul ediyorum. Cevap için yapabileceğimiz anca kadın olan yere erkek, erkek olan yere kadın oturtmak olur. Böyle bir hayalin olması simülasyonu bile bu kabule dayanır. Gerçekteyse kusursuz algımızı, denge sandıklarımızı, doğru bildiklerimizi ters yüz etmemiz gerekir. Oysa

ki bu imgeleri çağlar boyunca birbirimize aktardık, benzer yaşamları zihnimize kazıdık, yeri geldi geçmiş gelenekleri sürdürmemizle övündük. Ar-

şekil ve yöntemlerimizle ilgili. Eğer hayal kurmanın ve yaratıcılığın kısa zamanda törpülendiği bir dünyadaysak, bu "başka"larımız hiç de

tık kabul edelim, doğa/doğal diye algıladığımız herşey bize öğretilen bakış açımızın yansıması, “kadının doğası”, “erkeğin doğası” gibi kabullerde koca koca yalanlar.

Yeryüzünün pek çok yerinde kadınlar, töreler ve yasalar arasında kendisine dayatılan rollere sıkışmış durumda. Kadına verilen roller çeşit çeşit. En temel rol analık rolü, öylesine kutsanmış ki çocuğu olmayan kadın eksik kadın kabulünde. Ataerkil sistem olmasa ne olurduyu bilmek belki zor ama en azından “ne olmazdı” yı görmek de önemli. Ahlak algımızı bile kadın bedeni üzerinden tarifliyoruz. Aksi bir sistemde yaşasaydık yasalar, kurallar, kabuller erkek egemen olmazdı. Televizyon olur muydu bilmiyorum ama televizyon programları böyle olmazdı. Devasa bir medya var ve içindeki her zerreyi kadın erkek ilişkileri tanımlıyor. Reklamları, dizileri, haber sunumlarını, köşe yazılarını, gazete eklerini, görselleri, kullanılan renkleri bile. Törelerin ve geleneklerin tanımladığı cinsiyet rollerinden ayrı bir de koca bir sistemin kendi ürettiği tanımlar var. En basit olayların bile toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden kurgulandığı bu dünyada, kurgunun her safhası kadının aleyhine işletiliyor. Herşeyden önce bizzat tanık olduğumuz sistemli bir “beleş iş gücü” empozisi var. Hangi reklamda dağ gibi bulaşığı yıkayan bir erkek gördük, kirli çamaşırlar hep kadınların sorunu, sofraya

iyi bir margarinle yaptığı leziz pilavı da bir kadın getiriyor. Ama son model arabaları hep erkekler kullanıyor. Her türlü ev işi, temizlik, mutfak eşyası, beyaz eşya, mobilya, yiyecek ürünü “kadının görevi bunlardır” algısı üzerinden reklam ediliyor.

Ataerkillik ve kapitalizm iki ayrı sistemse de ikisi de kendi bekaları için birbirinin olanaklarını bol bol kullanıyor.

Kadının iki seçeneği vardır. Ya kocasını uyandıracak ve uyandırdığı için dayak yiyecektir ya da uyandırmayacak ve sabah niye uyandırmadın diye dayak yiyecektir. Dolayısıyla kadın dayak yer.

Perçinci Rosie vakası bu duruma çok yerinde bir örnek. II.Dünya Savaşı sırasında erkek işgücünün savaşa katıldığı ve endüstriyel üretimin bunalıma girdiği bir dönemde, ataerkil sistemin kadınların erkek işlerini yapamayacağı görüşüne karşın, kadınları işgücüne çekmek için ABD’ de bir model yaratılır: Perçinci Rosie. Kampanyanın başarılı olabilmesi için hepimizin bildiği o posterle birlikte bir de şarkı bestelenir ki sözleri olanı biteni çok net açıklar. Aynı anda İngiltere’de “İngiltere’nin kadınları fabrikaları gelin” afişleri heryeri kaplar. Kapitalizm savaş bitene kadar vatan-

sever, kahraman kadınlardan endüstriyel üretime katılarak erkeklerin rollerini üstlenmesini istemiştir, fakat yalnızca savaş bitene kadar. Toplumsal rollerin ekonomik oluşumlarla içli dışlı olduğunu bilmeliyiz.

Velhasıl kelimeler sadece Türkiye’de değil dünyanın pek çok yerinde mitler, töreler, yasalar, roller arasında kadın olmak ve kendini bulmak zor iş. Birleşmiş Milletler’ in düzenlediği Dünya Kadın Konferanslarından birinin notlarında okuduğum Afrikalı bir kadının anlattığı hikayeyi paylaşmak istiyorum.

“Bizim buralarda (Kenya’da) erkek eve geç ve sarhoş gelir. Gelir gelmez karısına açım der. Karısı çoktan hazırlamış olduğu yemeği erkeğe getirir. Erkek yemeğe bakar ve “benim canım tavuk yüreği istiyor” der. Kadın yapmazsa dayak yer. Bu yüzden kadın gece yarısı bahçeye çıkar, tavuğu yakalar, keser, temizler, yüreği çıkarır, pişirir ve erkeğe getirir. Erkek çoktan uyumuştur. Kadının iki seçeneği vardır. Ya kocasını uyandıracak ve uyandırdığı için dayak yiyecektir ya da uyandırmayacak ve sabah niye uyandırmadın diye dayak yiyecektir. Dolayısıyla kadın dayak yer. Kimi gecelerse erkek eve gelir gelmez sızar ve ertesi sabah “dün gece istememişte olsam bana niye tavuk yüreği hazırlamadın” der. Kadın yine dayak yer.”

Evet, dayak yemek için başka olasılık kalmadığına göre galiba yazı bitti...